

Via Laietana, 43: el niu de la bèstia

Durant dècades, la seu de la Prefectura Superior de Policia va ser un dels símbols més tenebrosos de la repressió franquista | Des d'allí, Companys va dirigir la lluita contra els militars revoltats el 1936

Manifestació espanyolista a davant de la comissaria de Via Laietana. Foto: Arxiu ND

La comissió d'Interior del Congrés va aprovar aquest dijous la proposició no de llei presentada per ERC per reconvertir la seu de la Prefectura Superior de Policia de Barcelona (a la Via Laietana, 43) en un museu-centre memorial (<http://www.naciodigital.cat/noticia/132237/congr/aprova/proposicio/erc/convertir/prefectura/via/laietana/museu/repressio?rlc=a2>), documental i arxivístic de la repressió franquista. La proposta - aprovada amb el suport de totes les forces d'oposició i la negativa del PP- planteja que l'antic espai repressiu aculli una exposició permanent que reproduïxi com funcionava la comissaria durant la dictadura i el traspàs a la Generalitat del fons històric de la VI Brigada Regional d'Informació Social.

El projecte se subordina a un acord amb la direcció general de Policia i demana que es constitueixi un organisme amb la participació de la Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona i el govern espanyol per gestionar el centre. La proposició no de llei presentada per Joan Tardà en nom d'ERC ve de lluny. L'any 2005, ja se'n va presentar una en un acte conduït pel mateix Tardà, l'advocat Pep Cruanyes, Jordi Carbonell -que havia estat detingut a Via Laietana- i Antoni Batista, en aquell moment director d'Anàlisi i Estratègia del Departament de la Presidència i un dels impulsors de la iniciativa, que aleshores no va prosperar.

En declaracions a **NacióDigital**, Antoni Batista subratlla la rellevància de la proposició aprovada aquest dijous: "Cal preservar la memòria dels molts que van ser torturats a Via Laietana, que foren de tots els colors de l'antifranquisme, des de Joan Comorera i Gregorio López Raimundo, dirigents del PSUC, a Jordi Pujol passant pel lingüista Jordi Carbonell o Jordi Conill, detingut per preparar un atemptat contra Franco".

Batista recorda que "a moltes d'aquestes persones les vaig conèixer, eren molt generoses, de molta alçada moral, van ser torturades però no van odiar". Explica que a Madrid, la que va ser tenebrosa direcció general de Seguretat, a la Puerta del Sol, es va saber reinventar i ara acull la seu de la Comunitat de Madrid. Batista explica moltes coses de la comissaria de Via Laietana en el llibre *La carta* (<https://www.casadellibro.com/libro-la-carta-historia-de-un-comisario-franquista/9788483068755/1771650>) (Debate), una crònica de la repressió a partir de la figura d'un dels responsables policials de la dictadura a Barcelona, el comissari Antonio Juan Creix.

Fins ben entrada la transició, Via Laietana va ser sinònim de policia franquista

Comissaria de la Generalitat

Antiga residència d'un patrici de la ciutat, l'edifici de la Prefectura Superior es va vendre a finals dels anys vint per construir-hi un hotel de cara a l'Exposició Universal que es va celebrar a Barcelona el 1929. Però poc després, ja amb la Generalitat republicana, l'antic casalot va ser triat per ser la seu del comissariat d'Ordre Públic de la Generalitat.

A Via Laietana va tenir el despatx Miquel Badia, dirigent d'Estat Català i comissari d'Ordre Públic la primavera del 1936. Curiosament, un dels policies a les seves ordres era Pedro Polo Borreguero, qui anys més tard dirigiria l'aparell repressiu franquista a la capital catalana. Assassinat Badia per un escamot de la FAI, va ser el coronel dels Mossos d'Esquadra Frederic Escofet qui va succeir-lo en la comissaria.

Va ser des de Via Laietana que, el 19 de juliol de 1936, el president Lluís Companys va dirigir la lluita contra els militars revoltats. Des d'un dels seus balcons va observar com la Guàrdia Civil avançava cap al centre. Al trobar-se amb Companys, el general Aranguren es va quadrar i va dir: "A les seves ordres, senyor president". L'aixecament facciós estava derrotat a Barcelona.

Va ser des de Via Laietana que, el 19 de juliol de 1936, el president Lluís Companys va dirigir la lluita contra els militars revoltats.

Centre neuràlgic de la repressió

De comissaria de la Generalitat republicana, l'edifici va passar a ser-ho de la policia franquista. I des del 1941 va ser la seu de la Brigada d'Investigació Social, la policia política de la dictadura, que seria coneguda com a Brigada Político-social. El primer responsable va ser Eduardo Quintela, qui va dirigir la fase més brutal de la repressió, amb la persecució del maquis llibertari. El

seu braç dret va ser Pedro Polo, l'antic policia al servei de la Generalitat. A ell se li va encarregar una secció anomenada de serveis especials, concentrada en la persecució i tortura d'opositors. Va ser en aquesta secció on aviat destacaria un jove Antonio Juan Creix.

El duel Creix-Núñez

Antonio Juan Creix va substituir Polo quan aquest es va jubilar. Des del 1955, aquest inspector de policia es convertiria en un dels rostres de la persecució policial, junt amb el seu germà Vicente. Creix mai va oblidar la seva experiència en una txeca comunista, la del carrer de Vallmajor, quan va ser detingut durant la guerra per treballar per l'espionatge franquista. Allí va ser torturat i va créixer un ressentiment que sempre l'acompanyaria.

Per Via Laietana va passar el gruix de l'oposició antifranguista. Els testimonis són nombrosos. Però potser un dels més impactants és el que explica Batista a *La carta*, recollint l'experiència de Miguel Núñez, dirigent del PSUC, caigut en mans de Creix a inicis del 1958. Colpejat i torturat, Núñez es va negar a donar cap informació sobre la xarxa clandestina a la qual pertanyia. No hi va haver manera. Creix el va fer penjar emmanillat del tub de la calefacció que hi havia al sostre. Quan perdia el coneixement, Creix el feia baixar i avisava un metge. Així va passar tres dies.

Núñez va arribar a preguntar a Creix quant cobrava per fer la seva feina, i quan va aconseguir que l'inspector li ho digués, va recordar-li el que havia guanyat el Banc de Bilbao aquell mes... El militant comunista va esdevenir un símbol de la resistència. Fins al punt que en molts interrogatoris, quan un detingut es negava a parlar, la reacció del policia era: "Què et penses? Que ets Miguel Núñez?".

La comissaria de la Via Laietana en una imatge d'arxiu. Foto: ACN

La Caputxinada i la manifestació de capellans

Entre 1963 i 1968, Creix va dirigir la Brigada político-social. Havia arribat al cim de l'estructura policial. Després d'una estada als Estats Units per conèixer com treballava l'FBI, diuen que va depurar el seu estil. Via Laietana va continuar sent un indret esgarriós i lloc freqüentat per una oposició cada cop més activa.

La Caputxinada, el 1966, (<http://www.naciodigital.cat/noticia/104141/cinquanta/anys/caputxinada>) amb l'entrada de la policia en un recinte en un convent dels frares a Sarrià, va suposar un abans i un després. Molts intel·lectuals compromesos amb la fundació del Sindicat d'Estudiants van ser conduïts a Via Laietana. En aquest context es va produir la coneguda anècdota de Joan Oliver a la prefectura, quan va etzibar a Creix: "Creix, però no et multipliquis".

Poc després es va produir un fet impensable. La notícia de les tortures patides per un jove estudiant detingut va motivar que un grup de sacerdots anés en seguici cap a Via Laietana. portaven una carta per a Creix en què demanaven l'alliberament de l'estudiant i protestaven per les tortures. La policia va carregar fort contra els capellans, oferint una imatge surrealista en un règim que es definia com a catòlic.

Torturar fins al final

Creix va ser enviat de cap superior a Bilbao després que ETA assassinés Melitón Manzanas, policia torturador, el 1968. Va ser Creix qui va dirigir la investigació del crim i va detenir activistes d'ETA que van ser processats a Burgos el 1970. A Via Laietana va continuar el seu germà Antonio. A les acaballes del règim, quan els més perspicaços ja s'adonaven de la necessitat de "posar-se al dia", Creix va convertir-se en un problema i fou apartat i traslladat a l'aeroport del Prat. Era el 1974, mesos després que policies de Laietana detinguessin l'activista llibertari Salvador Puig Antich en un bar de l'Eixample, començant el camí que el duria al garrot vil.

Fins ben entrada la transició, Via Laietana va ser sinònim de policia franquista. La Prefectura no es va desfer de la seva imatge sòrdida. I de fet, malgrat els canvis polítics produïts, el record de la vella comissaria on s'escoltaven els crits de les víctimes encara continua sent present en tots els qui van viure aquella etapa històrica.